

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті висвітлюються проблема організації самостійної роботи студентів з урахуванням специфіки їхньої професійної підготовки. Вирішення означених проблем сприятиме активізації навчання студентів у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка, самостійна робота студентів.

Постановка проблеми. Державна політика в цій галузі спрямована на досягнення українською освітою сучасного світового рівня, відродження й подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, оновлення змісту, форм і методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу суспільства. «Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, – наголошується в національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), – мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні». [1 с. 1]. Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Тому виникає необхідність пошуку нових форм і методів до їх професійної підготовки. У зв'язку з цим постає проблема обґрунтування організації самостійної роботи студентів в процесі їх професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дидактичну сутність поняття «самостійна робота» розглядали в своїх працях М. Буланова-Топоркова, В. Буряк, Є. Голубєва, В. Жук, А. Зубко, Б. Єсіпов, В. Козаков, Г. Козлакова, Н. Мойсеюк, О. Рогова, С. Самігін, М. Солдатенков, В. Сотниченко, Б. Федоришин та ін. В свою чергу, «самостійна робота» розглядається в педагогічній літературі по різному: її визначають як метод навчання (М. Гарунов, Н. Кузьміна, П. Підкасистий), як засіб навчання (Ю. Нікашев, А. Сороковий, А. Усова), як компонент творчої пізнавально-практичної діяльності (В. Бондаровський, С. І. Зінов'єв). Своє ставлення до ролі самостійної роботи та її значення у навчанні висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців-дослідників: питання мотивації самостійної роботи студентів (Н. Бібік, Л. Божович, Т. Ільїна, Т. Крилова, О. Малихіна, А. Маркова, М. Матюхіна, Ф. Савіна, П. Якобсон); питання інформатизації освіти (В. Глушков, В. Биков, М. Жалдак, М. Згуровський, В. Клочко, В. Козлакова, та ін.).

Метою нашого наукового дослідження є розкриття сутності, особливостей організації самостійної роботи студентів в процесі професійної підготовки.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Система професійної підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах періодично зазнає змін відповідно до соціально-економічних перетворень. Метою вищої освіти сьогодні є «підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні і науково-методичній роботі» [5].

Самостійна робота визначається як самостійна діяльність людини. Водночас існує поняття «самостійна робота», яке передбачає діяльність людини, що зумовлює певний результат. В. А. Козаков стверджує, що «...самостійна робота студента – це специфічний вид діяльності учіння, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, що навчається, а формування його знань, умінь і навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять» [3, с. 14–15].

Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, поза аудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55 %

навчального програмового матеріалу) та дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності студента.

Пізнавальна діяльність студентів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та сприяє залученню студентів до творчої активності.

Самостійна робота в університеті передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, повторення та закріплення, його застосування на практиці. Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань. Викладач визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного студента.

З одного боку, самостійна робота розглядається як педагогічний засіб організації та управління самостійною діяльністю студента в навчальному процесі, з іншого боку, – це особлива форма навчально-наукової діяльності.

Самостійна робота студентів у вищому навчальному закладі традиційно включає такі види навчальної діяльності:

- вивчення навчальної літератури за темами, пошук додаткової літератури;
- конспектування, складання планів, тез;
- кодування інформації (складання схем, таблиць, графіків);
- написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів;
- підготовка повідомлень до семінарських занять;
- виконання вправ, розв'язування задач;
- виконання письмових контрольних, лабораторних робіт;
- виконання завдань за допомогою комп'ютера, та ін. [6].

Як відзначив І. Оленюк, інформація особливо добре засвоюється в тому випадку, коли суб'єкт навчання цілеспрямовано шукає її для здійснення визначеної діяльності, для вирішення задачі, що стоїть перед ним, і для цього актуалізує вже наявні в нього знання. Той, кого навчають, у цьому випадку й об'єктивно і суб'єктивно готовий до сприйняття нового знання. Зазвичай, робота по підготовці майбутніх сучасних фахівців складна, насичена й об'ємна, що вимагає значної підготовчої роботи з боку і викладача і студента. І саме від викладача залежить правильна постановка проблем, формування творчих груп студентів, допомога в складанні і коректуванні самостійної роботи [5, с. 35–37].

На думку науковців О. Сліпенької та І. Коц досить багато студентів не задоволені обставинами організації самостійної роботи, її результатами, зворотним зв'язком з викладачами, контролем. Студенти називають такі позитивні моменти в організації самостійної роботи, як: творча самореалізація особистості; пізнання нового через отримання додаткових знань; розвиток культури мислення; більш глибоке освоєння матеріалу; розвиток індивідуальних якостей особистості; вироблення власної думки; міжособистісне спілкування у процесі навчання. Одночасно існує ряд перешкод, які виникають у студентів під час самостійної роботи, як от: відсутність умінь самостійно працювати; брак умінь пов'язувати теоретичні знання з практикою. Це свідчить про те, що проблема організації самостійної роботи стоїть достатньо гостро [7].

Самостійна робота студентів формує в майбутніх спеціалістів творче ставлення до праці, розвиває внутрішні стимули до самовдосконалення, є ефективним засобом самонавчання та самопідготовки, «самостійна робота студентів – це форма активності особи, що забезпечує можливість прискорення природного переходу випускника вузу від навчально-пізнавальної до самостійної професійної діяльності» [2, с. 58].

Ми погоджуємося з думкою В.Олексенко що основним завдання викладача й усієї системи освіти – перехід з інформаційного типу навчання на навчання, яке б давало змогу виявити й розвивати індивідуальні здібності майбутнього фахівця, розвивати творчий потенціал студентів, активно впливати на формування їх особистості, адже ефективність та результативність самостійної роботи студентів значною мірою залежить від викладача. Адже не всі студенти можуть сконцентрувати свою увагу на заняттях, не вміють працювати самостійно, вибирати з великої кількості матеріалу необхідні знання, згрупувати і узагальнювати їх. Індивідуальний підхід до них з боку викладачів потребує систематичної роботи. Отже, під самостійною роботою слід розуміти творчу діяльність студента під управлінням викладача. І викладач, і студент повинні активно взаємодіяти. Бажання студента отримати глибокі та фундаментальні знання слід усіляко підтримувати та заохочувати, щоб виробити в ньому схильність до творчої самостійної роботи, до самостійного мислення, творчого оволодіння

найновішими досягненнями науки і техніки, постійного оновлення особистого запасу знань.

Висновки. В умовах інтеграції України в європейський освітній простір необхідно приділити велику увагу науково-методичним дослідженням із питань удосконалення змісту і методів, оптимізації самостійної роботи студентів. Проведений нами аналіз дає змогу стверджувати, що організацію самостійної роботи студентів слід розглядати як систему взаємодії студента та навчального матеріалу з дисципліни, яка за умови її чіткої організації викладачем забезпечить активізацію професійної підготовки майбутніх фахівців, сприятиме формуванню творчого, самостійного мислення. Самостійна робота дає величезне поле для реалізації студентом індивідуальної відповідальності за якість професійної підготовки залежно від власних зусиль. Студент стає ініціатором пошуку знань, формування навичок і всього спектра різноманітних якостей, необхідних у подальшій діяльності.

Список використаних джерел:

1. *Болюбаши Я. Я.* Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: Навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. – К. : ВВП «КОМПАС», 1997. – 64с.
2. *Зязюн І. А.* Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3. – С. 58–61.
3. *Козаков В. А.* Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение / В. А. Козаков. – К. : Вища школа, 1990 – 248 с.
4. *Оленюк І. В.* Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання. - Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 9. – С. 35–37.
5. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. та ін.; За ред. Курлянд З. Н. – К. : Вища школа, 2005. – С. 241.
6. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. / Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. та ін.; За ред. Курлянд З. Н. – К. : Вища школа, 2005. – С. 156.
7. *Сліпенька О. П.* Підвищення якості самостійної роботи студентів [Електронний ресурс] / О. П. Сліпенька, І. В. Коц. – Режим доступу : <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06sopsrs.php>.

А. Н. Кокарева

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Резюме. В статье рассматривается проблема организации самостоятельной работы студентов с учетом специфики их профессиональной подготовки. Решение обозначенных проблем способствовать активизации обучения студентов в высших учебных заведениях

Ключевые слова: профессиональная подготовка, самостоятельная работа студентов.

А. Kokareva

ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN TRAINING

Summary. In Article rassmatryvaetsya problem samostoyatelnoy organization work with students uchetom Specificity s Professional training. Solution oboznachennyh problems sposobstvovat aktyvyzatsyy learning students in High society uchebnyh zavedenyah

Keywords: professional preparation, business samostoyatel'naya students.